

Pedagoginen menetelmäpakki mukana Hürtgenwaldiin – mars!

Maanpuolustuskorkeakoulun opettajaryhmä toteutti sotahistorian teemaseminaarin opetuksen monimenetelmäisenä kokonaisuutena Saksan ja Belgian rajalla. Maisteriopiskelijat pääsivät Hürtgenwaldin alueen taisteluiden tarkastelun kautta kehittämään taktista ajatteluaan, johtamistaitoja ja toimeenpanokykyä. Temaattinen tarkastelu aidoilla tapahtumapaikoilla aktivoi opiskelijat keskustelemaan ja pohtimaan toimintaympäristöä, siinä tehtyjä ratkaisuja sekä ratkaisusta kehittyneitä tapahtumaketjuja. Samalla syntyi kokonaiskuva merkittävästä toisen maailmansodan ratkaisutaistelusta länsirintamalla. Artikkelin kuvaa tehtyjä pedagogisia ratkaisuja ja arvioi niiden soveltuvuutta opetukseen.

Johdanto

Parikymmentä suomalaista sotilasta kipuaa ylämäkeen pururadan levyistä polkua pitkin. Polku nousee Kall-joen laaksosta kohti Vossenackin peltoaukeita ja selän takana kohoaa vastapäisen mäen samankaltainen jyrkkä seinä. Suuret lehtipuut peittävät taivaan. Seitsemässäkymmenessä vuodessa ne ovat ehtineet kasvaa syksyn 1944 taisteluissa hiiltyneiden runkojen tilalle ikään kuin verho-takseen tarinan, jota Maanpuolustuskorkeakoulun opettajista ja opiskelijoista koostuva joukko on Ardenneilla selvittämässä.

Opettajaryhmämme osallistui sotatieteiden maisterin tutkintoon kuuluvalla liikesodankäynnin historiaa käsitelleelle opintojaksolle, jonka yhtenä osana oli teemamatka syksyn ja talven 1944 taistelujen alueelle Ardenneille Belgiaan, Luxemburgiin ja Saksaan. Ryhmämme, joka muodostui taktiikan, strategian, johtamisen ja sotilaspedagogiikan opettajista, valmisteli matkalle teemapäivän Hürtgenwaldin taistelusta. Toteutus perustui yhdysvaltalaisen Marine Corps Universityn Amphibious Warfare Schoolin muistioon sotahistoriallisen tapahtumatarkastelun toteuttamisesta (Amphibious Warfare School).

Laaja-alaisen kokoonpanomme vuoksi päädyimme taistelun temaattiseen tarkasteluun, jossa jokainen työryhmän jäsen vastasi osaamisalueeseensa liittyvän osakokoonaisuuden valmistelusta. Näin muiden opintojaksojen ja sotaharjoitusten täyttämään kalenteriin oli mahdollista varata aikaa teemamatkaan valmistautumiseen. Opettajaryhmän yhteisiä tarkastelutilaisuuksia ennen matkaa pidettiin kaksi, jolloin taistelua koskevat tiedot yhdenmukaistettiin ja teemapäivän ohjelma rakennettiin jänteväksi kokonaisuudeksi.

Teemapäivästä laadittiin käsiohjelma, joka jaettiin opiskelijoille heti matkan alussa. Käsiohjelma sisälsi perustie-

toja sekä Hürtgenwaldin taistelusta että päivämme teemoista. Yhden päivän käytimme valmisteluihin kiertämällä suunnitellut ja kiinnostavat kohteet tutustuaksemme niihin ennen opetusta. Vaikka olimme valmistautuneet siihen, että muutoksia suunniteltuun saattaa maastontiedustelun perusteella tulla, huomasimme onnistuneemme laatimaan varsin toimivan suunnitelman jo ennen matkaa.

Teemapäivä aloitettiin perehtymällä Hürtgenwaldin taisteluihin paikallisessa museossa. Näyttelyn avulla taistelujen viitekehys käsiteltiin laajasti strategisista seikoista taistelutekniselle tasolle asti. Näin luotiin kuvaa koko Länsi-Euroopan sotanäyttämön tapahtumista sekä siitä, mitä yksittäisillä taistelupaikoilla Hürtgenwaldissa tapahtui. Yhteisen tarkastelun jälkeen siirryttiin tarkastelemaan taistelutapahtumia läheisellä Kallin polulla (Macdonald, 1963).

Ongelmalähtöistä oppimista kapealla hyökkäyspolulla

Ensimmäinen tarkasteltu teema oli panssarijoukkojen sekä niitä tukevien pioneeriosastojen toiminta. Pedagogisena menetelmänä käytimme selostavaa taistelujen kuvausta aidoilla tapahtumapaikoilla yhdistettynä vaihtoehtoisten ratkaisujen pohdintaan ongelmalähtöisen oppimisen keinoin. Siirtyminen jalan hyökkäykseen käytettyä polkua pitkin avasi opiskelijoille taistelutilan karun todellisuuden, ja se oli omiaan luomaan tarkasteluun erinomaisen oppimisilmapiirin. Yksityiskohtaista tarkastelua edesauttoi myös paikallinen oppaamme, joka tarvittaessa tarkensi opettajan kertomusta.

Päätimme aamupäivän Kall-joen sillalle, jossa pysähdyttiin pohtimaan taistelujen aikana tapahtunutta humanitaarista tulitaukoa sekä sillan puolustustaisteluja. Aamupäi-

vän opetuksessa perinteiset menetelmät yhdistettiin mahdollisimman monen aistin kokemukseen tapahtumapaikoilla. Menetelminä olivat opettajajohtoiset tapahtumakuvaukset sekä ongelmalähtöinen oppiminen purkukeskusteluineen. Arvokkaan lisän kokonaisuuteen toi oppaamme, joka pystyi täydentämään opetusta mielenkiintoisilla yksityiskohdilla ja syventämään keskusteluissa opiskelijoiden tekemiä havaintoja ja johtopäätöksiä. Opetuskielinä käytettiin sekä suomea että englantia.

Maanpuolustuskorkeakoulun sotataidon laitoksen strategian opettajan näkökulmasta Kall-polun tarkastelut olivat avartava kokemus myös opettajalle. Yleensä varsin abstraktilla tasolla käsiteltävät strategian teemat kun eivät tyypillisesti ole opetettavissa autenttisilla tapahtumapaikoilla.

Hyökkäyksen johtaminen komppanian päällikkönä

Johtamisen ja sotilaspedagogiikan näkökulmasta opiskelijoille haluttiin antaa esimerkki sotahistorian hyödyntämisestä johtamisen opetuksessa. Teematarkastelussa sovellettiin yhdysvaltalaisen Marine Corps Universityn käyttämää case-menetelmää (Library of the Marine Corps Research Portal). Menetelmä rakentuu valitun historiallisen tapahtuman kehikseen valmisteltuun päätöspeliin. Menetelmän perusajatuksena on, että opiskelijat eläytyvät tiettyyn tilanteeseen historiallisen henkilön kautta. Historia herää helposti henkiin tilanteeseen eläytymällä ja lisää usein kuin itsestään opiskelijoiden motivaatiota.

Opiskelijat siis joutuivat päätöksentekotilanteeseen historiallisen tapahtuman sisälle. Aluksi opiskelijoille kerrottiin varsin yksityiskohtaisesti eläytymisen kohteena olevan henkilön taustoista. Tilanteen edellyttämistä päätöstilanteista tehtiin mahdollisimman aitoja, sillä menetelmä painottaa tarkkaa perehtymistä historiaan. Historiaan ei lisätä eikä siitä poisteta mitään elementtejä. Päätöksenteon tueksi tilanteesta kerrottiin ainoastaan sellainen tieto, joka on ollut kyseisen henkilön käytössä aidossa tilanteessa. Tämän jälkeen opiskelijoilta vaadittiin ratkaisuja perusteluineen.

Varsinaisen päätöspelin toteutus on varsin yksinkertainen. Opettaja osoittaa vastaajan, joka eläytyen kertoo oman ratkaisunsa ja perustelee sen. Tarvittaessa opettaja esittää jatkokysymyksiä. Antamalla puheenvuoro mahdollisimman monelle opiskelijalle saadaan varsin erilaisia ratkaisuja esitettyyn tilanteeseen.

Oppimisen kannalta olennaista onkin se, että opiskelijat joutuvat perustelevaan ratkaisunsa. Näin tilanteeseen saadaan avuttua monia näkökulmia koko opetusryhmälle. Tarkoitus ei ole ohjata opiskelijoita tietynlaista ratkaisua kohden. Opettajan on varottava johdattelusta opiskelijoita päätöksenteossa, sillä parhaimmillaan opiskelijat saattavat ajautua keskenään jopa väittelyyn eri ratkaisuisista. Lopuksi opetustilanne reflektoidaan opettajan johdolla: minkälaisia päätöksiä tehtiin ja miten historiallinen tilanne todellisuudessa eteni. Johtamisen näkökulmasta opetusmenetelmän tavoitteena on kehittää opiskelijoiden päätöksentekokykyä, itsevarmuutta ja ilmaisutaitoa.

Halusimme tarjota opiskelijoille helposti hahmotetta-

van tilanteen, jossa hyödynnettäisiin parhaimmalla tavalla pääsy aidolle tapahtumapaikalle. Tarkastelun kohteeksi valittiin erään saksalaisen jalkaväkikomppanian vasta-hyökkäys Vossenackin kylän itäpuolisella alueella 13. joulukuuta 1944. Tapahtumasta ja hyökkäyksestä komppaniasta oli saatavilla varsin yksityiskohtaista tietoa, mikä auttoi huomattavasti harjoituksen rakentamista (Nash, 2008). Lisäksi tapahtumapaikka oli karttatiedustelun perusteella säilynyt hyvinkin muuttumattomana kuluneista vuosikymmenistä huolimatta. Harjoitteessa opiskelijat asetettiin komppanian päällikön rooliin tekemään hyökkäyspäätöstä lähtöasemassa. Päällikön henkilöhistoria ja komppanian henkilöstö sekä kokoonpano olivat myös teemapäivän käsiohjelmassa.

Valmistelupäivän maastontiedustelussa Vossenackin alue osoittautui harjoituksen kannalta loistavaksi. Hyökkäyksen lähtöaseman maasto oli säilynyt erittäin hyvin. Löysimme jopa hyökkäyksen suuntaurana käytetyn metsäpolun lähes muuttumattomana! Lisäksi hyökkäyksen tavoitteen alueelta löytyi useita alkuperäisten tuliasemien jäänteitä. Parempaa kehystä harjoitukselle ei olisi voinut toivoa.

Harjoitus aloitettiin hyökkäyksen lähtöasemasta tilanteen esittelyllä ja päätöspelin sääntöjen kertaamisella. Opiskelijat saivat tehtäväkseen laatia päätöksen hyökkäyksestä käyttäen apunaan maastoa ja vuodelta 1943 olevaa karttaa. Suunnitteluvaiheessa siirryttiin hyökkäyksen suuntaurana toiminutta polkua pitkin lähemmäs tavoitetta. Suuntauran varrella opiskelijat kertoivat päätöksensä ja niiden pohjalta ratkaisujen perusteista keskusteltiin. Lopuksi edettiin jalan komppanian tavoitteeseen, jossa opetustapahtuma ja tilanne reflektoitui. Tavoitteessa paneuduttiin myös siihen, miten hyökkäys oli aikanaan toteutettu ja miten se liittyi muihin alueen taisteluihin.

Olemme käyttäneet samaa menetelmää opetuksessa aiemminkin. Tämän kaltaisen harjoituksen toteuttaminen aidolla tapahtumapaikalla oli kuitenkin kaikille erityisen hieno kokemus. Lisää todenmukaisuutta tilanteeseen olisi saatu toteuttamalla tehtävä esimerkiksi todellisena hyökkäysajankohtana aamuyön viimeisinä tunteina yön pimeydessä. Komppanian päällikön rooli oli sotatieteiden maisteriopiskelijoille tasoltaan sopiva. Sotilaspedagogiikan näkökulmasta opiskelijat saivat harjoitukseen osallistumalla myös käytännön esimerkin menetelmän toteuttamisesta.

Ilmasotaa ja taktisia periaatteita ennen ja nyt

Teemapäivän viimeisenä aiheena olivat Hürtgenwaldin taisteluun liittyneet ilmasotatoimet. Niihin perehdyttiin Meroden kylässä, joka sijaitsee taistelualueen itäreunan eli liittoutuneiden hyökkäyksen tavoitealueen läheisyydessä. Merode valikoitui tarkastelun kohteeksi, sillä aikalaisläheteisiin perustuen oli mahdollista kertoa tarkka tapahtumakuvaus ilmahyökkäyksestä Meroden linnan pihassa (Brulle, 2000). Autenttinen tapahtumapaikka konkretisoi tapahtumat jälleen pelkkää kuvailua paremmin.

Aloituspuheenvuorossa korostettiin kahta osa-aluetta: taistelutilan erityispiirteitä ilmasta käsin sekä hävittäjien toimintaan ja ilmatorjunnan taisteluun vaikuttaneita tekijöitä. Nämä alustukset olivat teemapäivän käsiohjelmassa

ennakkoon tutustuttavina. Näin opiskelijat käänsivät katseensa maasta taivaalle, tai oikeastaan toisinpäin siten, että taistelutilaa tarkasteltiin ilmavihollisen silmin. Puheenpuheen päätteeksi annetusta tapahtumakuvausksesta opiskelijat etsivät piirteitä, jotka ovat löydettävissä ilmatorjunnan taistelun nykyisistä taktisista toteutusperiaatteista. Periaatteet olivat kirjattuna käsiohjelmaan.

Ilmasodankäynnin käsittely päätettiin oppimiskeskusteluun, jossa tapahtumakuvausta tarkasteltiin niin kutsuttuihin yleisiin taktisiin periaatteisiin sitoen. Keskustelussa todettiin, että useat samat periaatteet, joiden mukaan taistella suunnitellaan tässä ajassa, pätevät myös Meroden esimerkissä. Yhtymäkohtia löydettiin ainakin aktiivisuuden ja päättäväisen toiminnan, yllätykseen pyrkimisen ja olosuhteiden ja maaston hyväksikäytön merkityksestä. Näin oppimistilanteessa sidottiin yhteen niin sotahistoria, nykyaikainen taktinen ajattelu kuin ajattomat sodankäynnin taktiset periaatteetkin.

Temaattinen tarkastelu syventää osaamista

Haasteena päivän aikana toteutetussa temaattisessa tarkastelussa on se, että yleiskuva ja käsitys taisteluiden etenemisestä sirpaloituu. Syksyn 1944 Hürtgenwaldin taisteluissa rintamalinjat siirtyivät kylästä toiseen ja takaisin, mikä vaikeuttaa kokonais kuvan hahmottamista. Teemojen mukainen tarkastelu ei myöskään edennyt kronologisesti. Oppimistilanteissa pitäydettiin siis tiukasti teemoissa ja opiskelijoita kuljetettiin teemasta toiseen sen sijaan, että olisi korostettu päivän aikana taistelujen etene- mistä aikajanalla.

Temaattinen tarkastelu mahdollistaa aiheeseen syven- tymisen eri tavoin kuin tapahtumien kronologinen läpi- käyminen. Jotta päästään riittävän syvään pohdintaan, on erityisesti teemapäivän aikataulu rakennettava huolellises- ti. Hürtgenwaldin alueellakin mielenkiintoisia kohteita ja muistomerkkejä olisi ollut kosolti. Jätimme ne kuitenkin tietoisesti pois ja tyydyimme taistelun yleiskuvan luomi- seen ennakkomateriaalin ja paikallisessa museossa vierai- lun avulla. Teemapäivän painopiste oli todellisissa tapah- tumissa aidoilla tapahtumapaikoilla. Monipuolisin mene- telmin saimme herätettyä taistelutilan henkiin ja opiskeli- jat tekemään huomioita ja havaintoja, analyysia ja johto- päätöksiä sekä omia ratkaisuja ja päätöksiä. Hürtgenwal- din taistelujen avulla kehitettiin niin opiskelijoiden johta- mistaitoja kuin taktista ajatteluakin.

Sanntu Eklund, Oscar Lassenius ja Mikko Streng toimivat strategian, taktiikan, sotilaspedagogiikan ja johtamisen opettajina Maanpuolustuskorkeakoulussa sotatieteiden kandidaatin ja maisterin tutkinnoissa.

LÄHTEET

- Amphibious Warfare School. *Conduct of the staff ride*. Luettu 16.5.2017, <https://www.nps.gov/ande/planyourvisit/upload/Conductofthestafride.pdf>.
- Brulle, R. V. (2000). *Angels Zero P-47 close air support in Europe*. Washington D.C.: Smith-sonian Institution Press.
- Library of the Marine Corps Research Portal. *What is the case method?*. Luettu 16.5.2017, http://guides.grc.usmcu.edu/case_method.
- Macdonald, C. B. (1963). *United States army in World War II - European theater of operations - the Siegfried Line campaign - part five the Huertgen Forest*. Washington D.C.: Office of the Chief of Military History Department of the Army.
- Nash, D.E. (2008). *Victory was beyond their grasp*. Bedford: Aberjona Press.